

Державна служба статистики України

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Державного комітету
статистики України
від 22.11.2011 № 312

(зі змінами, затвердженими
наказами Державної служби
статистики України
від 18.01.2019 № 20 та
від 30.12.2019 № 439)

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЛОЖЕННЯ
ЗІ СТАТИСТИКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І РОЗРОБОК**

Державна служба статистики України

Відповідальний за випуск – заступник директора департаменту статистики послуг Кармазіна О. О.

Методологічні положення зі статистики наукових досліджень і розробок визначають методологію проведення державного статистичного спостереження із означеного питання, а також складання допоміжного рахунку науки.

Методологічні положення підготували фахівці відділу статистики науки та інновацій департаменту статистики послуг Державної служби статистики України.

Методологічні положення схвалені Комісією з питань удосконалення методології та звітної документації Державного комітету статистики України (протокол від 27 жовтня 2011 року № 14/3).

Державна служба статистики України

- адреса: вул. Шота Руставелі, 3, м. Київ, 01601
- телефон: (044) 287-65-49
- факс: (044) 235-37-39
- електронна пошта: office@ukrstat.gov.ua
- веб-сайт: www.ukrstat.gov.ua

Зміст

	Стор.
Передмова	4
I. Загальні положення	5
II. Визначення термінів і основних понять.....	5
III. Методологічні та практичні етапи проведення державного статистичного спостереження "Здійснення наукових досліджень і розробок"	9
1. Мета й основні характеристики державного статистичного спостереження	9
2. Інструментарій державного статистичного спостереження	9
3. Порядок проведення та розробки державного статистичного спостереження	10
4. Поширення та використання результатів державного статистичного спостереження	11
IV. Формування та актуалізація сукупності одиниць і переліку респондентів державного статистичного спостереження	12
1. Формування сукупності одиниць і переліку респондентів державного статистичного спостереження	12
2. Актуалізація сукупності одиниць і переліку респондентів державного статистичного спостереження.....	13
V. Конфіденційність.....	13
VI. Методологічні етапи складання допоміжного рахунку науки	14
1. Загальні положення.....	14
2. Інструменти та джерела інформації для складання допоміжного рахунку науки	15
3. Таблиці допоміжного рахунку науки	15
Додатки:	19
Додаток 1. Основні характеристики державного статистичного спостереження "Здійснення наукових досліджень і розробок"	19
Додаток 2. Сектори наукової діяльності для проведення державного статистичного спостереження "Здійснення наукових досліджень і розробок" ..	20
Додаток 3. Галузі наук для проведення державного статистичного спостереження "Здійснення наукових досліджень і розробок"	21
Список використаних джерел	22

Передмова

Метою розроблення Методологічних положень зі статистики наукових досліджень та розробок (далі – Методологічні положення) є визначення методології проведення державного статистичного спостереження щодо здійснення наукових досліджень і розробок.

Методологічні положення містять завдання, основні терміни та пояснення, принципи та критерії формування сукупності звітних одиниць, перелік основних розрахункових показників зі статистики наукових досліджень і розробок, методологію проведення державного статистичного спостереження й порядок розроблення і поширення його результатів; методологію складання допоміжного рахунку науки.

Методологічні положення призначені для використання фахівцями Державної служби статистики України і можуть бути корисними для інших органів виконавчої влади, фахівців наукових організацій та установ, що проводять дослідження у сфері наукової та науково-технічної діяльності, та інших зацікавлених користувачів.

I. Загальні положення

Методологічні положення визначають методологію, принципи формування сукупності одиниць, порядок розробки та проведення державного статистичного спостереження щодо здійснення наукових досліджень і розробок, поширення його результатів, а також методологію складання допоміжного рахунку науки.

Статистика наукових досліджень і розробок вивчає коло питань, пов'язаних з діяльністю підприємств та організацій, які здійснюють наукові дослідження і розробки, незалежно від основного виду діяльності.

До системи показників статистики наукової та науково-технічної діяльності включено показники щодо обсягу витрат на здійснення наукових досліджень і розробок та кількості працівників, задіяних у їх виконанні.

Методологічні положення враховують рекомендації щодо збирання й аналізу даних про наукові дослідження і розробки та основну систему понять стосовно діяльності у сфері наукових досліджень і розробок, запропоновані в Керівництві для збирання та представлення даних щодо наукових досліджень і експериментальних розробок, вимірювання науково-технічної та інноваційної діяльності (видання Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Париж, 2015, далі – Керівництво Фраскаті), з метою виробництва співставних даних щодо наукових досліджень і розробок з країнами Європейського Союзу.

Методологічні положення ґрунтуються на нормах Господарського кодексу України, Цивільного кодексу України, законів України "Про інформацію", "Про державну статистику", "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про інноваційну діяльність", "Про освіту", "Про вищу освіту", "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", постанов Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів", Положення про Реєстр статистичних одиниць та формування основ вибірки сукупностей одиниць статистичних спостережень за діяльністю підприємств, затверджене наказом Державного комітету статистики України від 16.12.2009 № 481 (далі – Положення про РСО), наказу Держкомстату від 29.12.2009 № 498 "Про затвердження структури плану статистичного спостереження та глосарія до нього".

II. Визначення термінів і основних понять

У цих Методологічних положеннях терміни вживаються у значеннях, наведених у законах України "Про наукову і науково-технічну діяльність" [3], "Про вищу освіту"[4], "Про освіту" [5], у Порядку присудження наукових ступенів [10], Глосарії до плану статистичного спостереження, затвердженому наказом Держкомстату від 29.12.2009 № 498 [12], Положенні про РСО [15], Посібнику зі статистики в галузі науково-технічної діяльності, виданий ЮНЕСКО [17], Керівництві Фраскаті, виданому Організацією економічного співробітництва та розвитку [18].

Критерієм, який дає змогу відрізнити наукові дослідження і розробки від супутніх видів діяльності, є наявність у дослідженнях і розробках значного елемента новизни. Відповідно до цього критерію конкретне дослідження залежно від його мети належить чи не належить до наукових досліджень і розробок.

Види діяльності, що належать до науково-технічних (експериментальних) розробок: розробка певної конструкції інженерного об'єкта чи технічної системи (конструкторські роботи); розробка ідеї та варіантів нового об'єкта, у тому числі нетехнічного, на рівні креслення чи іншої системи знакових засобів (проектні роботи); розробка технологічних процесів, тобто способів об'єднання фізичних, хімічних, технологічних та інших процесів із трудовими у цілісну систему, що виробляє певний корисний результат (технологічні роботи).

До складу науково-технічних (експериментальних) розробок також входить: створення дослідних зразків (оригінальних моделей, яким притаманні принципові особливості створюваного нововведення); їх випробовування протягом часу, необхідне для отримання даних та накопичення досвіду, що повинно надалі знайти відображення у технічній документації; підготовка робочих інструкцій, рекомендацій та ін. щодо застосування нововведень; інженерна діяльність, необхідна для доведення продукту чи процесу в їх відповідності до функціональних та економічних вимог та готовності до передання у виробництво, у тому числі підготовка креслень, специфікацій, інструкцій, рекомендацій, які використовуються при переданні нововведень у виробництво. При цьому не враховуються підготовка детальних креслень для виробництва, передвиробниче планування, поточний контроль, інженерне обслуговування поточного виробництва, випуск серійної продукції дослідним виробництвом, використання експериментальних установок для створення усталеної продукції промислового виробництва на замовлення.

До науково-технічних (експериментальних) розробок належать також певні види проектних робіт для будівництва, в яких передбачено використання результатів попередніх досліджень. До їх складу входять, наприклад, роботи зі складання схем та інших матеріалів щодо розвитку й розміщення галузей економіки, з експериментального проектування, вивчення та узагальнення вітчизняного й зарубіжного досвіду проектування та будівництва, з розробки нових нормативних документів і державних стандартів із проектування, будівництва, архітектури, кошторисних нормативів; щодо складання схем генеральних планів промислових вузлів, схем і проектів районного планування, проектів планування та забудови міст, селищ міського типу, сільських населених пунктів; роботи з проектування для впровадження у виробництво прогресивних технологічних процесів, устаткування, механізації та автоматизації виробничих процесів.

До науково-технічних (експериментальних) розробок не належать: роботи з проектування нестандартизованого устаткування на замовлення заводів-виробників, підготовки документації для капітального ремонту будинків і споруд; із розробки проектів і кошторисів на реконструкцію та технічне переозброєння цехів, дільниць; проектні роботи, пов'язані з прив'язкою до

місця будівництва типових проектів.

Види діяльності, що не належать до наукових досліджень і розробок:

науково-технічні послуги (послуги, що сприяють створенню та застосуванню науково-технічних знань: діяльність у галузі науково-технічної інформації, патентів, ліцензій, стандартизації, метрології та контролю якості, науково-технічного консультування; супутня діяльність, що сприяє впровадженню науково-технічних розробок у виробництво; інші види діяльності, що сприяють одержанню, поширенню та використанню наукових знань), крім тих випадків, коли вони здійснюються лише або в першу чергу з метою проведення наукових досліджень розробок;

освіта та підготовка кадрів, окрім випадків проведення досліджень і розробок студентами та аспірантами (докторантами) на кандидатському (докторському) рівні в університетах, які враховуються як частина наукових досліджень і розробок;

інші види діяльності, пов'язані з науково-технічною діяльністю (збирання даних загального призначення, маркетингова діяльність; випробування та стандартизація, передпроектні роботи; спеціалізовані медичні послуги; адаптація, підтримка і супровід існуючого програмного забезпечення тощо);

виробнича діяльність щодо впровадження інновацій;

управління та інша допоміжна діяльність (діяльність органів управління дослідженнями і розробками, їх фінансування тощо).

Внутрішні витрати на виконання наукових досліджень і розробок – це витрати на виконання наукових досліджень і розробок в межах підприємства, які поділяються на внутрішні поточні та капітальні витрати.

Внутрішні поточні витрати включають:

витрати на оплату праці, до яких належать нарахування винагород за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадових обов'язків); доплати, надбавки, гарантійні й компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством, премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій; винагороди та премії, які мають одноразовий характер, компенсаційні та інші грошові і матеріальні виплати, які не передбачені актами чинного законодавства або які провадяться понад установлені зазначеними актами норми, нараховані штатним працівникам, сумісникам, а також тим, хто працював за цивільно-правовими договорами;

матеріальні витрати, які включають витрати на придбання й виготовлення спеціальних інструментів, пристроїв, стендів, апаратів, механізмів та іншого устаткування, необхідного для виконання конкретної теми, враховуючи витрати на його проектування, транспортування і встановлення;

інші матеріальні витрати, до яких належать витрати на придбання сировини та матеріалів, комплектувальних виробів, напівфабрикатів, палива, енергії всіх видів, природної сировини, робіт і послуг виробничого характеру, що виконуються сторонніми підприємствами (організаціями);

інші поточні витрати, що пов'язані з виконанням наукових досліджень і розробок, у т. ч. відрахування на соціальні заходи.

Капітальні витрати включають витрати на основні засоби, пов'язані з виконанням наукових досліджень і розробок підприємства (за винятком суми амортизаційних відрахувань на повне відновлення основних засобів). До них належать витрати на придбання земельних ділянок, будівництво та придбання споруд; витрати на придбання устаткування, що зараховане до складу основних засобів; інші капітальні витрати, що пов'язані з дослідженнями та розробками.

До них не належать капітальні витрати, що здійснюються організацією на будівництво житла, об'єктів культурно-побутового призначення та ін. і не пов'язані з виконанням наукових досліджень і розробок.

Дослідники – наукові та інженерно-технічні працівники, які професійно займаються науковими дослідженнями та розробками і безпосередньо беруть участь у створенні нових знань, продуктів, процесів, методів та систем, а також адміністративно-управлінський персонал, який здійснює безпосереднє керівництво дослідницьким процесом (у тому числі керівники наукових організацій та підрозділів, які виконують наукові дослідження та розробки). Дослідники, як правило, мають вищу освіту другого, третього або наукового рівня (відповідно до Закону України "Про вищу освіту"). До дослідників можуть бути включені аспіранти й докторанти.

Техніки – працівники, основні функції яких вимагають володіння технічними знаннями та досвіду в одній чи декількох сферах природничих, технічних, суспільних або гуманітарних наук, які беруть участь у виконанні наукових досліджень та розробок, виконуючи технічні функції під керівництвом дослідників (підготовку комп'ютерних програм; виконання бібліографічного пошуку та відбір відповідних матеріалів з архівів і бібліотек; виконання експериментів, випробувань і аналізів; реєстрацію вимірювань, проведення розрахунків, підготовку креслень та схем; проведення статистичних обстежень тощо). Техніки можуть мати вищу освіту від початкового до третього рівня (відповідно до Закону України "Про вищу освіту").

Допоміжний персонал – працівники, які виконують допоміжні функції, пов'язані з проведенням досліджень та розробок: працівники планово-економічних, фінансових підрозділів, патентних служб, підрозділів науково-технічної інформації, науково-технічних бібліотек; робітники, які здійснюють монтаж, наладку, обслуговування та ремонт наукового обладнання і приладів; робітники дослідних (експериментальних) виробництв; лаборанти, які не мають вищої освіти.

Доктор філософії/Кандидат наук – особа, яка має диплом доктора філософії/кандидата наук державного зразка, виданий Міністерством освіти і науки України за результатами захисту дисертації після 01 вересня 2011 року, виданий Вищою атестаційною комісією України за результатами захисту дисертації у період з 01 вересня 1992 року до 01 вересня 2011 року, або диплом, виданий атестаційними органами СРСР і Російської Федерації за результатами захисту дисертації до 01 вересня 1992 року.

Доктор наук – особа, яка має диплом доктора наук державного зразка, виданий Міністерством освіти і науки України за результатами захисту дисертації після 01 вересня 2011 року, виданий Вищою атестаційною комісією

України за результатами захисту дисертації у період з 01 вересня 1992 року до 01 вересня 2011 року, або диплом, виданий атестаційними органами СРСР і Російської Федерації за результатами захисту дисертації до 01 вересня 1992 року.

Для цілей статистики наукових досліджень і розробок використовується також поняття "наукова організація", яке означає підприємство (установу), підрозділ (частину) підприємства (установи), який здійснює наукові дослідження і розробки.

III. Методологічні та практичні етапи проведення державного статистичного спостереження "Здійснення наукових досліджень і розробок"

1. Мета й основні характеристики державного статистичного спостереження

1. Метою проведення державного статистичного спостереження є формування інформації про витрати на здійснення наукових досліджень і розробок та виконавців, які їх здійснюють, для інформаційного забезпечення статистики національних рахунків і користувачів.

2. Результатом державного статистичного спостереження щодо здійснення наукових досліджень і розробок є первинна й узагальнена інформація, яку використовують для визначення кількості наукових організацій; кількості працівників наукових організацій (за категоріями персоналу, науковим ступенем, статтю, віком); витрат на виконання наукових досліджень і розробок (за видами витрат, робіт та галузями наук, за джерелами фінансування/власними, бюджетних коштів та коштів замовників).

3. Основні характеристики державного статистичного спостереження щодо виконання наукових досліджень і розробок наведено у додатку 1.

2. Інструментарій державного статистичного спостереження

1. Державне статистичне спостереження щодо здійснення наукових досліджень і розробок проводять за формою № 3-наука (річна) "Звіт про здійснення наукових досліджень і розробок" (далі – форма) на основі Роз'яснень щодо її заповнення.

2. Показники форми характеризують обсяги витрат на виконання наукових досліджень і розробок та кількість працівників, які їх виконують у цілому за рік.

3. Форма відображає показники, сформовані з використанням:

регістрів бухгалтерського обліку, Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року № 291, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 21 грудня 1999 року за № 892/4185 та № 893/4186 (зі змінами), а у випадку ведення обліку за спрощеною формою – Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 19 квітня 2001 року № 186, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 05 травня 2001 року за № 389/5580, національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку затверджених відповідними нормативно-правовими актами Міністерства фінансів України, міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності;

Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі, затверджених відповідними нормативно-правовими актами Міністерства фінансів України;

даних документів первинного обліку, а саме: особових справ працівників, посвідчень про відрядження, авансових звітів про використання коштів, наданих на відрядження, тощо.

Також форма включає інформацію, яка формується на підставі:

наукового звіту організації, складеного відповідно до ДСТУ 3008-95 Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Звіт про науково-дослідну роботу; рекомендованих Міністерством соціальної політики України норм тривалості робочого часу за місяцями.

3. Порядок проведення та розробки державного статистичного спостереження

1. Органи державної статистики отримують звіти за формою на паперових носіях та в електронному форматі у визначені терміни.

2. Подання форми в електронному форматі здійснюється відповідно до Порядку подання електронної звітності до органів державної статистики, затвердженого наказом Держкомстату від 12 січня 2011 року № 3, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 29 березня 2011 року за № 408/19146.

3. На всіх рівнях обробки після отримання форми від респондентів здійснюється їх аналіз, уведення у відповідний комплекс електронної обробки статистичної інформації, проводяться логічні й арифметичні контролю (як вхідного, так і вихідного масиву даних) та передача вивіреної інформації на вищий рівень розробки.

4. Поширення та використання результатів державного статистичного спостереження

1. Результати державного статистичного спостереження за формою агрегують:

на регіональному рівні: зведена інформація за регіоном у цілому та в розрізі районів і міст обласного значення, за видами економічної діяльності, за організаційними формами суб'єктів економіки, секторами наукової діяльності (додаток 2), галузями наук (додаток 3), органами державного управління;

на державному рівні: зведена інформація по країні в цілому; за регіонами України, за видами економічної діяльності, за організаційними формами суб'єктів економіки, секторами наукової діяльності (додаток 2), галузями наук (додаток 3), органами державного управління.

Для систематизації інформації використовуються національні та статистичні класифікатори.

2. За результатами обробки даних за формою на підставі первинних звітів у розрізі регіонів та по країні у цілому територіальні органи Держстату формують архів та часові ряди.

3. Основними статистичними публікаціями зі статистики наукових досліджень і розробок є:

доповідь "Здійснення наукових досліджень і розробок в Україні";

статистичні збірники: "Україна в цифрах", "Регіони України", "Статистичний щорічник України", "Наукова та інноваційна діяльність України";

таблиці на веб-сайті Держстату.

4. Отримані дані також використовуються для заповнення запитальників міжнародних статистичних організацій.

5. Інформація державного статистичного спостереження щодо здійснення наукових досліджень і розробок використовується для визначення індексу наукової продукції, порядок розрахунку якого наведено у Методиці розрахунку індексу наукової продукції, затвердженій наказом Держкомстату від 22 грудня 2010 року № 516, а також для складання допоміжного рахунку науки відповідно до цих методологічних положень.

6. Дані, розраховані відповідно до порядку складання допоміжного рахунку науки, оприлюднюються у статистичному збірнику "Наукова та інноваційна діяльність України".

7. На запити користувачів надається інформація за формою № 3-наука (річна) у паперовому вигляді, на електронних носіях, засобами зв'язку, шляхом безпосереднього виписування у порядку й умовах, визначених центральним органом виконавчої влади з питань статистики.

IV. Формування та актуалізація сукупності одиниць і переліку респондентів державного статистичного спостереження

1. Формування сукупності одиниць і переліку респондентів державного статистичного спостереження

1. Формування генеральної сукупності, сукупності одиниць, яка безпосередньо буде досліджуватись, і переліку респондентів ДСС здійснюється щорічно у грудні звітного року *T*.

2. Формування генеральної сукупності, сукупності одиниць, яка безпосередньо буде досліджуватись, і переліку респондентів ДСС здійснюється на державному рівні.

3. Формування генеральної сукупності одиниць здійснюється на основі РСО (у частині СРП) та включає одиниці, які є активними станом на 01 листопада звітного року *T*.

До генеральної сукупності одиниць уключаються одиниці, які відповідають критеріям, зокрема:

за типом статистичної одиниці: місцева одиниця за видом економічної діяльності;

за інституційним сектором підприємства, частиною якого є місцева одиниця виду діяльності відповідно до КІСЕ: S.11, S.13;

за видом економічної діяльності за КВЕД відносяться до розділу 72 секції М, групи 85.4 розділу 85 секції Р.

4. Сукупність одиниць, яка безпосередньо буде досліджуватися за формою № 3-наука (річна), формується на основі генеральної сукупності. З неї вилучаються:

одиниці, які не здійснювали діяльність із наукових досліджень та розробок, за інформацією, отриманою за результатами ДСС "Показники економічної діяльності підприємств сфери нефінансових послуг" за I-III квартали року *T*;

одиниці виду економічної діяльності "Вища освіта" (код групи 85.4 за КВЕД), у реєстраційних даних яких відсутні коди видів економічної діяльності 72.11 "Дослідження й експериментальні розробки у сфері біотехнологій", 72.19 "Дослідження й експериментальні розробки у сфері інших природничих і технічних наук" та 72.20 "Дослідження й експериментальні розробки у сфері суспільних і гуманітарних наук" за КВЕД.

5. На основі сукупності одиниць, яка безпосередньо буде досліджуватись, формується перелік респондентів за формою № 3-наука (річна), до якого включаються юридичні особи та відокремлені підрозділи юридичних осіб, яким відповідають одиниці, що наявні в сукупності одиниць ДСС.

2. Актуалізація сукупності одиниць і переліку респондентів державних статистичних спостережень

Актуалізація сукупності одиниць, яка безпосередньо буде досліджуватись, і переліку респондентів ДСС не здійснюється.

V. Конфіденційність

Для забезпечення встановлених законодавством гарантій перед респондентами у практиці проведення державного статистичного спостереження щодо виконання наукових досліджень і розробок реалізуються такі заходи щодо забезпечення конфіденційності статистичної інформації:

захист первинних даних, отриманих органами державної статистики від респондентів у ході проведення державного статистичного спостереження. Ці дані є державною власністю, охороняються Законом України "Про державну статистику" [5] і використовуються виключно для статистичних цілей;

надання статистичної інформації, отриманої за результатами спостереження, користувачам у зведеному знеособленому вигляді;

нерозповсюдження статистичних результатів, якщо є ризик розкриття конфіденційних даних. У випадках, якщо статистична інформація розрахована на базі занадто малої кількості одиниць (3 або менше) або якщо складається перевага однієї (80 і більше відсотків визначеного обсягу показника) або двох одиниць (90 і більше відсотків визначеного обсягу показника), зведені підсумки не оприлюднюються.

Для здійснення діяльності у сфері захисту конфіденційної статистичної інформації використовується також досвід статистичних служб європейських країн.

VI. Методологічні етапи складання допоміжного рахунку науки

1. Загальні положення

1. Допоміжний (сателітний) рахунок науки призначений для представлення наукових досліджень і розробок, з точки зору виконання, використання й фінансування, в структурі, співставній з операціями й класифікаціями національних рахунків.

2. Допоміжний рахунок науки є стандартним набором таблиць, у яких представлені різні аспекти витрат на виконання наукових досліджень і розробок.

3. Допоміжний рахунок науки:

дозволяє оцінити витрати суспільства на здійснення наукових досліджень і розробок;

забезпечує відстеження тенденцій розвитку наукових досліджень і розробок;

надає можливість на підставі бази даних, сформованої відповідно до загальноприйнятих у статистиці принципів, описати функціонування діяльності щодо наукових досліджень і розробок.

4. В основу рахунку покладено визначення витрат на здійснення наукових досліджень і розробок, що розглядаються як за всіма джерелами надходження коштів, так і за всіма напрямками їх кінцевого використання.

5. Витрати на здійснення наукових досліджень і розробок можуть здійснюватися в межах наукової організації (внутрішні витрати) або за її межами (зовнішні витрати). Повна процедура вимірювання витрат включає:

ідентифікування внутрішніх витрат на здійснення наукових досліджень і розробок, що здійснює кожна наукова організація;

ідентифікування джерел фінансування внутрішніх витрат на здійснення наукових досліджень і розробок відповідно до звіту наукової організації, складеного відповідно до ДСТУ 3008-95 Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Звіт про науково-дослідну роботу;

ідентифікування зовнішніх витрат на здійснення наукових досліджень і розробок кожною науковою організацією;

агрегування даних за секторами наукової діяльності та джерелами фінансування для визначення національних зведених показників.

6. Внутрішні витрати на виконання наукових досліджень і розробок охоплюють всі витрати, здійснені в межах наукової організації або сектору наукової діяльності, незалежно від джерела фінансування. Також вони включають витрати, здійснені за межами наукової організації або сектору наукової діяльності для підтримки внутрішніх робіт (придбання сировини або

матеріалів для здійснення наукових досліджень і розробок роботи в межах наукової організації).

7. Зовнішні витрати на здійснення наукових досліджень і розробок – витрати національних наукових організацій на здійснення наукових досліджень і розробок, виконані за межами країни.

2. Інструменти та джерела інформації для складання допоміжного рахунку науки

При складанні допоміжного рахунку науки застосовується інституціональний підхід, що базується на виявленні характерних особливостей одиниць, які фінансують або здійснюють наукові дослідження і розробки. Для складання рахунку використовується типологія секторів наукової діяльності (додаток 2), яка передбачає групування підприємств, що фінансують або здійснюють наукові дослідження і розробки, за цими секторами згідно з Керівництвом Фраскаті.

Віднесення наукової організації-виконавця наукових досліджень і розробок до того чи іншого сектору наукової діяльності відбувається на основі її класифікаційних ознак, а саме:

Код сектору наукової діяльності	Назва сектору наукової діяльності	Код за КІСЕ	Код наукової організації за КОПФГ	Код за КВЕД
1	Державний сектор	1012, 1022, 1032, 3100, 3200	425, 430	≠ 85.41, 85.42
2	Підприємницький сектор	1011, 1021, 1031	110-193, 230-260, 310, 435, 510-620	≠ 85.41, 85.42
3	Сектор вищої освіти	незалежно від коду КІСЕ	незалежно від коду КОПФГ / 425, 430	85.41, 85.42
4	Приватний неприбутковий сектор	5100, 5200	710-860	≠ 85.41, 85.42

Віднесення коштів, спрямованих на здійснення наукових досліджень і розробок, до одного з джерел фінансування відбувається на основі звіту за формою № 3-наука (річна) "Звіт про здійснення наукових досліджень і розробок" (рядки 109–117) та зведеними даними за рік за формою № 9-ЗЕЗ (квартальна) "Звіт про експорт (імпорт) послуг" (показник "Вартість імпорту послуг" за кодом Класифікації зовнішньоекономічних послуг (далі – КЗЕП) 10.01.01 "Послуги, що виконуються на постійній основі").

3. Таблиці допоміжного рахунку науки

У рахунку науки всі витрати на здійснення наукових досліджень і розробок розподіляються в рамках п'яти основних таблиць, в яких показано рух

фінансових потоків від однієї категорії учасників здійснення наукових досліджень і розробок до іншої. Кожний учасник, зайнятий здійсненням наукових досліджень і розробок, відноситься до певного сектору наукової діяльності. У двомірних таблицях рахунку всі фінансові потоки відображаються та групуються за одиницями, що фінансують, розподіленими по рядках, та одержувачами коштів (виконавцями наукових досліджень і розробок), що представлені у графах. Для чотирьох секторів наукової діяльності (державного, підприємницького, вищої освіти та приватного неприбуткового) будують окремі таблиці, що показують надходження та використання коштів. Макет таблиць розподілу витрат на виконання наукових досліджень і розробок за секторами наукової діяльності та джерелами фінансування представлено у таблицях 1-4. П'ята таблиця рахунку є узагальнюючою, вона показує надходження й використання коштів у цілому при здійсненні наукових досліджень і розробок з розподілом за всіма її секторами наукової діяльності (табл. 5).

Таблиці 1-4

Розподіл витрат на виконання наукових досліджень і розробок за секторами наукової діяльності та джерелами фінансування

1. Підприємницький 2. Державний 3. Вищої освіти 4. Некомерційний		Витрати на виконання наукових досліджень і розробок за секторами наукової діяльності						
		державний	підприємницький	вищої освіти	приватний неприбутковий	разом по країні	закордонний	разом
Фінансування робіт за секторами наукової діяльності	державний							
	підприємницький							
	вищої освіти							
	приватний неприбутковий							
	закордонний							
	разом							

Таблиця 5

Зведена таблиця розподілу витрат на виконання наукових досліджень і розробок

Фінансування наукових досліджень і розробок		Витрати на наукові дослідження і розробки						
		державний	підприємницький	вищої освіти	приватний неприбутковий	разом по країні	закордонний	разом
За секторами наукової діяльності	державний							
	підприємницький							
	вищої освіти							
	приватний неприбутковий							
	разом по країні							
	закордонний						X	X
	разом						X	X

Порядок визначення обсягів коштів, спрямованих на здійснення досліджень і розробок, за джерелами фінансування наведено у таблиці 6, розподіл коштів за виконавцями робіт – у таблиці 7.

Таблиця 6

Визначення обсягів коштів, спрямованих на здійснення досліджень і розробок, за джерелами фінансування

Сектор наукової діяльності	Порядок визначення
Державний	Форма № 3-наука (річна), сума даних рядків 109, 110, 112 та 117– зведені дані наукових організацій з кодом сектору наукової діяльності 1. Форма № 9-ЗЕЗ (квартальна), розділ "Імпорт послуг (крім послуг, пов'язаних з подорожами)", сума даних за рік за показником "Вартість імпорту послуг" за кодом КЗЕП 10.01.01, у перерахунку в грн за середньозваженим (річним) курсом Національного банку України – зведені дані підприємств і організацій з кодом КІСЕ S.13, крім підприємств і організацій з кодами КВЕД 85.41, 85.42.
Підприємницький	Форма № 3-наука (річна), сума даних рядків 109, 113 та 117– зведені дані наукових організацій з кодом сектору наукової діяльності 2. Форма № 9-ЗЕЗ (квартальна), розділ "Імпорт послуг (крім послуг, пов'язаних з подорожами)", сума даних за рік за показником "Вартість імпорту послуг" за кодом КЗЕП 10.01.01, у перерахунку в грн за середньозваженим (річним) курсом Національного банку України – зведені дані підприємств і організацій з кодами КІСЕ S.11, S.12, крім підприємств і організацій з кодами КВЕД 85.41, 85.42.
Вищої освіти	Форма № 3-наука (річна), сума даних рядків 109, 114 та 117 – зведені дані наукових організацій з кодом сектору наукової діяльності 3. Форма № 9-ЗЕЗ (квартальна), розділ "Імпорт послуг (крім послуг, пов'язаних з подорожами)", сума даних за рік за показником "Вартість імпорту послуг" за кодом КЗЕП 10.01.01, у перерахунку в грн за середньозваженим (річним) курсом Національного банку України – зведені дані підприємств і організацій з кодами КВЕД 85.41, 85.42.
Приватний неприбутковий	Форма № 3-наука (річна), сума даних рядків 109, 115 та 117 – зведені дані наукових організацій з кодом сектору наукової діяльності 4. Форма № 9-ЗЕЗ (квартальна), розділ "Імпорт", сума даних за рік за показником "Вартість" за кодом КЗЕП 10.01.01, у перерахунку в грн за середньозваженим (річним) курсом Національного банку України – зведені дані підприємств і організацій з кодами КІСЕ S.15, крім підприємств і організацій з кодами КВЕД 85.41, 85.42.
Закордонний (експорт послуг)	Форма № 3-наука (річна), сума даних рядка 116 або форма № 9-ЗЕЗ, розділ "Імпорт послуг (крім послуг, пов'язаних з подорожами)", сума даних за рік за показником "Вартість імпорту послуг" за кодом КЗЕП 10.01.01, у перерахунку в грн за середньозваженим (річним) курсом Національного банку України

Розподіл коштів, спрямованих на здійснення наукових досліджень і розробок, за виконавцями робіт

Сектор наукової діяльності	Порядок визначення
Державний	Форма № 3-наука (річна), сума даних рядка 101 – зведені дані наукових організацій з кодом сектору наукової діяльності 1
Підприємницький	Форма № 3-наука (річна), сума даних рядка 101 – зведені дані наукових організацій з кодом сектору наукової діяльності 2
Вищої освіти	Форма № 3-наука (річна), сума даних рядка 101 – зведені дані наукових організацій з кодом сектору наукової діяльності 3
Приватний неприбутковий	Форма № 3-наука (річна), сума даних рядка 101 – зведені дані наукових організацій з кодом сектору наукової діяльності 4

Заступник директора департаменту
статистики послуг Держстату

О. О. Кармазіна

Додаток 1
до Методологічних положень
(підпункт 3 пункту 1 розділу III)

**Основні характеристики державного статистичного спостереження
"Здійснення наукових досліджень і розробок"**

Вид державного статистичного спостереження:	
– за ступенем охоплення одиниць	Суцільне
– за часом реєстрації даних	Поточне
Організаційна форма державного статистичного спостереження	Статистична звітність
Спосіб проведення державного статистичного спостереження	Документальний облік
Одиниця державного статистичного спостереження	Місцева одиниця за видом економічної діяльності
Респондент державного статистичного спостереження	Юридична особа, відокремлений підрозділ юридичної особи
Органи, що здійснюють державне статистичне спостереження	Держстат, територіальні органи Держстату
Місце проведення державного статистичного спостереження	Регіони України
Національні та статистичні класифікатори, що використовуються при проведенні державного статистичного спостереження	КВЕД, КОПФГ, КОАТУУ, СКОДУ, КІСЕ

Додаток 2
до Методологічних положень
(підпункт 1 пункту 4 розділу III,
пункт 2 розділу VI)

**Сектори наукової діяльності для проведення державного статистичного
спостереження "Здійснення наукових досліджень і розробок"**

1. Державний сектор
2. Підприємницький сектор
3. Сектор вищої освіти
4. Приватний неприбутковий сектор
5. Закордонний сектор

Додаток 3
до Методологічних положень
(підпункт 1 пункту 4 розділу III)

**Галузі наук для проведення державного статистичного спостереження
"Здійснення наукових досліджень і розробок"**

1. Природничі науки
  - 1.1. Математика
  - 1.2. Інформатика та кібернетика (розробка ПЗ крім розробки апаратури)
  - 1.3. Фізичні науки
  - 1.4. Хімічні науки
  - 1.5. Науки про Землю та навколишнє середовище
  - 1.6. Біологічні науки (крім медичних та сільськогосподарських)
  - 1.7. Інші природничі науки (крім медичних та сільськогосподарських)
2. Технічні науки
  - 2.1. Цивільне будівництво, архітектура, транспортні технології
  - 2.2. Електротехніка, електроніка та інформаційні технології
  - 2.3. Машинобудування
  - 2.4. Хімічні технології
  - 2.5. Технології матеріалів
  - 2.6. Медичні технології
  - 2.7. Екологічні технології
  - 2.8. Екологічні біотехнології
  - 2.9. Промислові біотехнології
  - 2.10. Нанотехнології
  - 2.11. Інші технічні науки і технології
3. Медичні науки
  - 3.1. Фундаментальна (теоретична) медицина
  - 3.2. Клінічна медицина
  - 3.3. Науки про здоров'я
  - 3.4. Медичні біотехнології
  - 3.5. Інші медичні науки
4. Сільськогосподарські науки
  - 4.1. Сільське господарство, лісове господарство, рибне господарство та супутні науки
  - 4.2. Тваринництво і виробництво молока
  - 4.3. Ветеринарна медицина
  - 4.4. Сільськогосподарські біотехнології
  - 4.5. Інші сільськогосподарські науки
5. Суспільні науки
  - 5.1. Психологічні науки
  - 5.2. Економічні науки
  - 5.3. Педагогічні науки
  - 5.4. Соціологічні науки
  - 5.5. Юридичні науки
  - 5.6. Політичні науки
  - 5.7. Соціальна та економічна географія
  - 5.8. Інформація та комунікації
  - 5.9. Інші суспільні науки
6. Гуманітарні науки
  - 6.1. Історичні науки
  - 6.2. Філологічні науки
  - 6.3. Філософські науки
  - 6.4. Мистецтвознавство
  - 6.5. Інші гуманітарні науки

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV станом на 20.09.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV станом на 30.09.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Закон України "Про наукову і науково-технічну діяльність" від 26.11.2015 № 848-VIII станом на 26.11.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19/page>
4. Закон України "Про вищу освіту" від 01.07.2014 № 1556-VII станом на 16.01.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page6>
5. Закон України "Про освіту" від 23.05.1991 р. № 1060-XII станом на 19.02.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/page>.
6. Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців" від 15.05.2003 № 755-IV станом на 30.09.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
7. Закон України "Про державну статистику" від 02.10.92 № 2657-XI станом на 19.04.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2614-12>
8. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 04.07.2002 № 40– IV станом на 05.12.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
9. Закон України "Про інформацію" від 02.10.92 № 2657-XII станом на 15.07.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1170-18>
10. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів" від 24.07.2013 № 567 станом на 15.01.2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/567-2013-%D0%BF/print1443086508904788>
11. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України" від 22.01.1996 № 118 станом на 04.02.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/118-96-%D0%BF>
12. Глосарій до плану статистичного спостереження, затверджений наказом Держкомстату від 29.12.2009 № 498 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://csrv2.ukrstat.gov.ua/metod_polog/glos.htm
13. Класифікація видів економічної діяльності (NACE, Rev. 2, 2006): ДК 009:2010 [Електронний ресурс]. (,— [Чинний від 2010–10–11]. – Режим доступу: http://csrv2.ukrstat.gov.ua/klasf/nac_ks/op_dk009.htm
14. Методика розрахунку індексу наукової продукції; затверджена наказом Держкомстату від 22.12.2010 № 516 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2010/516/metod.htm – Назва з титул. екрана.

15. Положення про Реєстр статистичних одиниць та формування основ вибірки сукупностей одиниць статистичних спостережень за діяльністю підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://csrv2.ukrstat.gov.ua/edrpoу/prso.htm>

16. Структура плану статистичного спостереження, затверджена Наказом Держкомстату від 29.12.2009 № 498 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://ukrstat.org/uk/plan_stat/2011_2012/glos_12.htm

17. Пособие по статистике в области научно-технической деятельности. – Париж: ЮНЕСКО, 1984. – 130 с.

18. The Measurement of Scientific and Technological Activities. Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development: Frascati Manual. – Paris: OECD Publishing, 2002 – 256 p.